

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

1. Quid sit aliquid esse voluntarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

TRACTATUS SECVNDVS

D E

VOLVNTARIO,
ET INVOLVNTARIO.

PROE MIVM.

POST tractationē de beatitudine, agendū de actibus huma-
nis, quoniam sunt potissima media, quibus hæc beatitudo
cōparatur. Est autem his actibus commune, & veluti pri-
ma, ac generalis conditio eorum, vt à voluntate deliberata
procedant, vnde voluntarii nominantur, & ideo hanc eo-
rum conditionem in primis declaramus, in quo partim A-
ristotelem sequimur, partim deserimus. Ille enim postquam in lib. 1. *Ethic.*
de beatitudine differuit in 2. tractat. de habitibus, & virtutibus, quæ sunt
principia humanorum actuum: in 3. verò incipit agere de voluntario, & in-
voluntario. Qui vero hæc conditiones primo, ac per se reperiuntur in acti-
bus, & cognitio actuum prior est, quàm habituum, merito præit disputatio
de voluntario, quam etiam tradit Aristoteles lib. 2. *Ethicor.* ad Eudemum,
& lib. 1. *magn. moralium* cap. 12. Nyssenus lib. 5. *sua Philosophia* cap. 1. 2. & 3. Da-
masc. lib. 2. *de fide* cap. 2. 9. & Scholastici nonnulla attigerunt in 2. *dist.* 29. & 25.

DISPVATIO PRIMA.

De voluntario, & libero, eorumque comparatione.

QVAMVIS D. Thomas 1. 2. *questione*
6. solum proponat disputationem
de voluntario, mihi tamen visum
est de ratione liberæ actionis disse-
rere, tum quia nimis necessaria est
hæc ratio ad cognoscendum actum moralem.
cuius gratia tota hæc disputatio statuitur: tum
etiam quia neque ipsa ratio voluntarii perfecte
cognosci potest, nisi cum libero conferatur, non
possunt autem comparari, nisi prius singula co-
gnoscantur. Dicemus ergo an vtraque harum
rationum in humanis actibus reperiatur, &
quid, ac quotuplex sit.

SECTIO I.

Quid sit aliquid esse voluntarium.

I. Dicitur Thomas q. 6. art. 1. definit illam actio-
nem esse voluntariam, quæ est à principio intrin-
seco cum cognitione. Aristoteles autem 3. *Ethicor* cap. 1.
quem sequitur Nyssenus, & Damascenus, non-
nihil huic definitioni addere videtur. Dicit e-
nim actionem esse voluntariam, cuius principium
est in agente sciente singula, in quibus est ipse actus: id est,
cognoscente conditiones, quæ actum circun-

stant, quas appellamus circumstantias, vt hi
autores explicant. In vtraque autem definitio-
ne est difficultas, quoniam prior videtur plura
complecti, quæ non necessario sunt voluntaria,
vt assensus scientiæ est à principio intrinseco,
& procedit ex perfecta cognitione principio-
rum, & tamen ex se non est voluntarius: simili-
ter actio, quæ fit habitus, est à principio intrin-
seco, & potest esse cum cognitione obiecti talis
habitus, & tamen per se non est voluntaria, & cō-
trario verò aliqua videntur esse voluntaria, qui-
bus illa definitio non conuenit, nam si quis a-
lium occidat me vidente, & gaudente, nihil ta-
men agente, illa occisio mihi est voluntaria, &
tamē non est à principio intrinseco respectu mei
cū principium eius nō sit in me. Quæ obiectio
etiam procedit circa definitionem Aristotelis,
circa quam etiam vrget, quia non videtur esse
de ratione voluntarii cognitio circumstantiarū
omnium, tum quia aliàs in brutis, & pueris non
reperiretur voluntarium, quod est contra ipso-
citas autores: tum etiam, quia aliàs omnis a-
ctio, quæ fit cum ignorantia alicuius circumstan-
tia, non esset voluntaria, & consequenter nec
peccatum, quod est per se manifestè falsum.

Vt

II.
Varia acceptiones voluntarii.

Vt explicemus has definitiones, incipiamus prius ab ipsa re ad quam cognoscendam oportet distinguere varias significationes huius vocis voluntarium: vt enim ex ipsa voce constat, à voluntate dictum est. Vnde quidquid sub voluntate cadit, generali ratione voluntarium dici potest, tamen hinc distingui possunt variae acceptiones voluntarii. Duobus enim, aut tribus modis aliquid cadit sub voluntatem, primò vt obiectum tantum, & non vt effectus, neque vt actus voluntatis; & hoc potius dicitur volitum, quam voluntarium, prout nunc de illo agimus. Exemplum est in obiectione facta de morte ab alio, effecta me consentiente, non cooperante: Sic etiam generatio aeterna dicitur Patri esse voluntaria obiectiue, seu concomitantè, non principiatuè. Secundo modo cadit aliquid in voluntate tanquam effectus seu actus eius, quod dicitur causaliter voluntarium, seu principiatuè, de quo erit in præfenti præcipuus sermo, & hoc modo dicuntur voluntarii actus, tum etiam elicitus, tum etiam imperati à voluntate. Est autem considerandum nihil esse voluntarium hoc posteriori modo, quin sit etiam voluntarium priori modo, et si non conuertantur, nihil enim potest à voluntate procedere aliquo modo, quin sit ab ea aliquo modo volitum: quidquid autem est volitum à voluntate, induit aliquo modo rationem obiecti sui. Sed circa ea, quæ hoc posteriori modo voluntaria sunt, oportet etiam aduertere, quædam esse in voluntate immediatè, vt actus ab ea elicitus: quædam verò mediatè, id est, mediis actibus elicitis, vt sunt actus imperati, sub quibus effectus eorum comprehendendo, inter quos hæc est differentia, quod actus imperati ita sunt voluntarii causaliter, vt sint etiam propriè voluntarii obiectiue. Sunt enim actus imperati propria obiecta elicitorum actuum, per quos imperantur, vt cum aliquis voluntariè facit elemosynam, exterior actus dandi elemosynam est proprium obiectum interioris voluntatis dandi illam, atque ita illa actio est propriè voluntaria, & vt effectus, & vt obiectum. At verò ipsa interior volitio, quæ est actus elicitus, ita est voluntaria, & volita vt actio, seu actus, vt non sit propriè obiectum volitum, quia necesse est huiusmodi actum habere obiectum à se distinctum, circa quod directè versetur. Vnde solum ipse est volitus intrinsecè, & per se ipsum per quandam virtuales reflexionem, quam in se includit, & ideo dicitur volitus per modum actus non per modum obiecti.

III.
Quid sit voluntarium vt obiectum.

His positis constat primò voluntarium vt obiectum, seu concomitans tantum, nihil aliud esse quam denominationem quandam in obiecto voluntatis manentem ab actu eius, quo vult, seu comulacet in tali obiecto: sicut esse amatum est denominatio quædam in obiecto, seu re amata ab actu amantis, nam idem est esse volitum, quod esse amatum, & (vt dixi) idem est esse hoc modo voluntarium, quod esse volitum: sed huiusmodi voluntarium non satis est ad aliud, de quo modò tractamus, nam disputamus de voluntario, quod constituit actum humanum, ad quod non sufficit voluntarium tantum obiectiuum, vt per se constat.

IV.
Quid voluntarium vt actus imperatus.

Secundò facillè ex dictis constat quid sit voluntarium per modum actus imperati, nihil enim aliud est, quam habitudo, seu denominatio quædam in actu imperato ab actu elicito, cuius est, & obiectum, & effectus, nõ enim alia ratione actus imperatus voluntarius dicitur, nisi quia procedit ab actu elicito voluntario, & ab ipso quodammo-

do informatur, & cum illo constituit vnum actum moralem, vt dicam, quæ per se sunt satis clara. Tota ergo difficultas reuocatur ad actus elicitos.

Tertio potest colligi, esse voluntarium in actu elicito, nihil aliud esse quam esse actum, ita immediatè manentem à voluntate, vt per se ipsum intrinsecè sit volitus per virtutem, & intrinsecam reflexionem in ipso inclusam. Hoc ferè constat ex dictis, quia scilicet hunc actum, & voluntatem, non mediatur alius actus: ergo necesse est, vt se ipso, & per immediatam habitudinem ad ipsam voluntatem dicatur voluntarius. Sed hoc, vt amplius explicetur, distinguamus in ipso actu elicito duas rationes, alteram qualitatis, seu termini, alteram dependentiæ, seu actionis: videtur ergo dici posse actum ipsum, quatenus est qualitas quædam, est voluntarium ab actione, seu dependentia, per quam manat à voluntate ipsam, verò actionem se ipsa esse voluntariam per immediatam habitudinem ad ipsam voluntatem, nam actus non est à voluntate, nisi mediante actione: actio verò immediatè per se ipsam: sed tamen licet hoc ex parte verum sit, non tamen sufficit ad propriam, & formalem denominationem explicandam: verum quidem est in actu immanente, vt voluntarius sit, necessariam esse illam dependentiam à voluntate, vt principio proximo efficientè, tum quia in omni actu vitali est hoc proportionale necessarium, vt possit existere, & suam potentiam informare: tum etiam quia supponimus hunc actum esse voluntarium, non tantum obiectiue, sed etiam causaliter: voluntarium autem causaliter necessario requirit dimanationem à voluntate, quæ cum in hoc actu elicito non sit per alium actum, necesse est quod sit per intrinsecam dependentiam.

Addendum verò est etiam ipsum actum quatenus in facto esse informat voluntatem, & constituit illam volentem, non tantum constituit illam volentem obiectum, sed etiam ipsum mer actum per virtuales reflexionem in illo inclusam, quod etiam agendo de voluntaria productione Spiritus S. explicui lib. 6. de Trinit. cap. 4. an. 7. Nam actus ipse, vt actus est, intrinsecè includit quod sit volitus, neque intelligi potest voluntatem constitui volentem, id est, voluntariè tendentem in obiectum, quin virtualiter velit ipsam tendentiam seu inclinationem, vt si per possibile, vel impossibile amaret obiectum per amorem impressum ab alio sine efficientia eius, reuera non tantum non eliceret ipsam efficientiam, sed etiam neque ipsum amorem, neque voluntariè, & spontaneè amaret: ergo signum est huiusmodi actum, non solum denominari voluntarium à dependentia ingenere causæ efficientis, sed per se ipsum formaliter ex vi suæ informationis, in quo differt huiusmodi actus ab omni alio, qui non sit à voluntate elicitus.

Dices, quamuis hoc appareat verum in actibus voluntatis, qui sunt per modum prosecutionis, vt sunt amor, & alii, qui tendunt in bonum sub ratione boni: non tamen in actibus, qui sunt per modum fugæ, vt tristitia, odium, &c. nam hi actus sunt potius nolitiones quædam, quam volitiones. Vnde nõ denominantur obiecta voluntaria, sed potius inuoluntaria: ergo non possunt huiusmodi actus esse voluntarii se ipsi, & tamen sunt eliciti à voluntate, & voluntarii eidem, cuius signum emdens est, quia in eis esse potest peccatum, & meritum, vt in tristitia de bono opere, & dolore de peccatis: ergo non potest

V.
Quid vt actus dicitur.

Actus vt qualitas etiam est volitus tantum per suam dependentiam à voluntate.

VI.
Est tamè voluntarius per intrinsecam reflexionem

VII.

potest ratio voluntarii predicto modo sufficere exponi in omnibus actibus elicitis.

VIII.

Ad hanc obiectionem respondetur primo eundem actum esse posse directam volitionem obieci, & virtuale volitionem sui ipsius, nam licet tristitia, v.g. absolute, & simpliciter videatur involuntaria, tamen supposito tali modo presentis, est voluntaria, nam voluntarie quis fugit malum sibi inherens, est absolute nolit sibi esse. Nec refert quod idem actus respectu obieci sit volitio, & respectu sui sit virtualis volitio, quia haec duo non opponuntur, cum sint respectu diuerforum, & modis diuerfis. Secundo potest hoc declarari ex D. Thoma 1. 2. quae. 6. artic. 3. ad. 2. Si dicamus omnes actus, qui a nobis explicantur per modum volitionis, & fuga, re ipsa esse volitiones quasdam, si ad propria obiecta comparentur, & inductione hoc explicatur, nam odium alterius, est actus per modum fuga, & dicitur esse volitio quaedam, & tamen reuera est velle illi malum, & similiter dolor de peccatis, qui explicatur per hanc vocem, nollem peccasse, idem est quod vellem non peccasse, nam, vt recte dicit D. Thomas, illud verbum nollem, si per solam negationem explicetur, no tam dicit actum quam negationem actus: si autem positue declaratur, nihil aliud esse potest, quam voluntas carendi, seu non habendi aliquid. Cuius signum etiam esse potest, quia ex vit talis actus mouentur alia facultates, & organa corporis ad fugiendum, vel alias actiones, quae non sunt nisi voluntate positua efficiendi illas. Hoc autem positio facillime intelligitur hos actus posse esse seipsis voluntarios, vt facile patet ex dictis.

IX.

Exponitur iam vulgari definitione voluntarii.

Quarto facile est ex dictis explicare definitionem communem voluntarii ab Aristotele traditam, merito enim ait voluntarium debere esse a principio intrinseco, quia necesse est, vt oriatur a proprio appetitu innato, qui sit in agente: & in hac particula conuenit motus naturalis cum voluntario: differt tamen voluntarius a violento, qui est a principio extrinseco, vt infra dicam disp. 2. sect. 1. a num. 5. Addunt vero citati auctores voluntarium procedere ex cognitione, vt illum distinguant a motu naturali, vt sic, hic est enim consentaneus appetitui naturae, ille vero debet esse ab appetitu elicente, & vitali, qui appetitus sequitur formam apprehensam, & ex cogitatione resultat, nec ferri potest in incognitum, & ideo recte dicitur voluntarium esse ex cognitione, quod non tantum est intelligendum concomitanter, sed etiam causaliter, ita vt cognitio sit aliquo modo fons, & origo ipsius voluntarii. Et ita est explicata definitio D. Thomae. De alia vero particula addita ab Aristotele dicant soluendo obiectiones in num. 11.

X. Suedetur data explicata.

Quod autem nomine voluntarii hoc significetur, quod per dictam definitionem explicatur non tam est probandum, quam sumendum ex communi vocis significatione: potest tamen sic explicari, nam constat esse in aliquibus rebus hunc modum appetendi vitalem, & elicitem ortum ex cognitione, quia appetitus elicited in hoc superat pondus naturae: sicut ergo aliquis motus est ex solo impetu naturae, ita actus aliquis est ex appetitu elicente, & sicut illud habet proprium nomen, & dicitur naturalis: ita etiam ille alius motus indiget proprio nomine: ad illud ergo significandum impositum est nomen voluntarium, vt constat ex communi vsu, & ideo hoc nomen nunquam tribuitur iis, quae sine cognitione operantur, imo hinc deriuata est

haec vox ad specialiter significandum ea, quae sola propria voluntate sunt absque vilo extremo impellente. Sic i. Petri 5. Non turpis lucri gratia sed voluntarie: & interdum etiam ea, quae sunt sine obligatione, dicuntur voluntaria, sic etiam quod sit prompto animo, dicitur specialiter voluntarium: significatur ergo hac voce ille motus, qui oritur ex proprio appetitu elicente, & ideo necesse est, vt sit a principio intrinseco cum cognitione.

XI.

Vltimo facile est respondere ad obiectiones factas: assensus enim conclusionis per se non est voluntarius, sed naturalis nisi quatenus imperari potest a voluntate quoad exercitium, quia neque per se est intrinseco volitus, sicut actus appetitus, neque procedit ex cognitione sui proprii obiecti circa quod versatur, sed potius ipse est cognitio sui obiecti, motus autem voluntarius procedit ex cognitione obiecti, circa quod versatur, & ita est intelligenda definitio. Alia vero obiectio de occisione ab alio facta, & mihi voluntaria, procedit de voluntario obiectiue tantum, non causaliter: definitio autem intelligitur de proprio voluntario causaliter. Ad aliam obiectionem circa particulam, quam Aristoteles addit, & D. Thomas omisit, dici potest Aristotelem definiisse voluntarium perfectum, & rationale: D. Thomam vero abstractius fuisse loquentem, quod est probabile, sed difficile propter obiectiones ibi factas, & ideo aliter dici posset, illam particulam, cognoscere singula, in quibus est actio, non esse absolute, & simpliciter intelligendam, sed per distributionem accommodatam. Itaque vnumquodque voluntarium requirit cognitionem omnium proprietatum, quae sub illud cadunt, seu quae necessariae sunt, vt actio appetatur. Vnde si sit perfectum voluntarium, requirit cognitionem omnium conditionum absolute, & simpliciter: si vero sit imperfectum, sufficit cognitio illius materialis obiecti circa quod versatur, atque eadem ratione ignorantia vnus circumstantiae efficiet, vt actio no sit voluntaria, quoad illam circumstantiam: poterit tamen esse voluntaria, quoad substantiam, & alias circumstantias, quae cognoscuntur, de qua re iterum infra disp. 5. vbi tractabitur ille locus Aristotelis.

SECTIO II

Veram in actibus humanis reperitur liberam necessitatem excludens.

Circa voluntarium non oportuit specialiter tractare questionem, an sit, quia si semel intelligatur, quid illa voce significetur, nihil est notius ipsa experientia, quam esse in homine actiones spontaneas, & voluntarias, & ita neque cum Catholicis neque cum haeticis fuit de hoc vlla controuersia: at vero de libertate est maxima, & est sermo de voluntate excludente necessitatem, ne sit questio in modo loquendi, vt infra disp. sequenti sect. 4. loquens. Fuit autem in hac re antiquus error negans reperiri in homine motum liberum proprie dictum, & explicatum. Sed in hoc errore sunt varii modi, & varia principia, quae possunt ad quatuor capita reuocari, quae attingunt varias difficultates ad alias materias pertinentes. Vnde tantum indicabo illas, & designabo loca

i. Voluntaria dari consentunt omnes de libero dissentiant infideles.